

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายในตามความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้การวิจัยมีคุณภาพผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นมาของเทศบาล
2. การนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.3 ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.4 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.5 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.6 บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 2.7 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
3. การดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 3.1 การให้คำแนะนำและช่วยเหลือครู
 - 3.2 การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครู
 - 3.3 การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
 - 3.4 การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
 - 3.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความเป็นมาของเทศบาล

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยได้พยายามที่จะกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นตามวิถีทางในระบอบนี้ โดยได้ออกกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 ให้การปกครองท้องถิ่น จัดในรูปเทศบาลคือ จัดให้มีเทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นมุ่งหมายที่จะยกฐานะตำบลต่าง ๆ ที่มีอยู่ประมาณ 4,800 ตำบลขึ้นเป็นเทศบาลทั้งสิ้น แต่การปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาลนี้ไม่สามารถจะเปิดให้มีได้ทั่วทุกตำบล เพราะฐานะของตำบลแต่ละแห่งแตกต่างกันมาก เมื่อเปิดแล้วเทศบาลก็ไม่เจริญและเรียบร้อย สมความมุ่งหมาย เนื่องจากประชาชนส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจและไม่สนใจในวิธีการเทศบาล รัฐบาลได้พยายามแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อที่จะให้เทศบาลเจริญขึ้นโดยได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายถึง 4 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476 ใช้อยู่ 5 ปี พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2481 ใช้อยู่ 5 ปี ก็เลิกไปอีก พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2486 ซึ่งใช้อยู่ 10 ปี จึงยกเลิกและพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ตลอดมา

รูปแบบของเทศบาลที่เกิดขึ้นตาม พ.ร.บ.จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 เป็นรูปแบบที่เรียกกันในประเทศตะวันตกว่าแบบสภา - นายกเทศมนตรี (Council - Mayor Form) สาระสำคัญของรูปแบบนี้ คือประชาชนในเขตเทศบาลเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาเทศบาล ต่อจากนั้นสมาชิกสภาเทศบาลก็ใช้เสียงข้างมากเลือกนายกเทศมนตรี และเทศมนตรีทำให้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นเช่นนี้มีผู้บริหารที่มาจาก การเลือกตั้งโดยอ้อม รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เกิดขึ้น โดยมีอริราชธานคณราชฎรจึงมีลักษณะเดียวกันกับโครงสร้างของระบบรัฐสภาที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลือกนายกเทศมนตรี คณะราษฎรต้องการกระจายอำนาจไปสู่การปกครองท้องถิ่นเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบอบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจเป็นแนวทางการเมืองที่ปฏิบัติกันในประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศ ส่วนการเลือกรูปแบบสภา - นายกเทศมนตรีก็เพื่อให้ประชาชนฝึกฝนและเรียนรู้ระบบรัฐสภาในระดับท้องถิ่นจะได้มีประสบการณ์ในการส่งเสริมความมั่นคงให้กับระบบรัฐสภาในระดับชาตินั้นเอง ในการจัดตั้งเทศบาล รัฐบาลสมัยนั้นมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งเทศบาลในทุกตำบลทั่วประเทศซึ่งมีอยู่ประมาณ 4,800 ตำบล ให้มีเทศบาล 3 แบบ คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล แต่ละระดับต่างกันที่ความเจริญ เศรษฐกิจและจำนวนประชากร แต่ปรากฏว่าสามารถจัดตั้งได้เพียง 35 แห่ง

เท่านั้น ในระยะเริ่มแรก เพราะตำบลที่เหลือมีคุณสมบัติไม่ถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เวลาผ่านไป 20 ปี จำนวนเทศบาลทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 117 แห่ง ต่อมาอีก 20 ปี จำนวนเทศบาลเพิ่มขึ้นเป็น 143 แห่ง แต่จำนวนตำบลทั่วประเทศเพิ่มเป็น 7,158 แห่ง

ข้อมูลดังกล่าวคงพอสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาเป็นไปของเทศบาลไทย โดยเฉพาะในเรื่องรูปแบบของการกำเนิดและพัฒนาการของเทศบาลใน 2 ลักษณะ คือ หนึ่งการเพิ่มจำนวนที่ล่าช้า และสองการใช้รูปแบบสภามินายกเทศมนตรีเพียงรูปแบบเดียว เป็นเวลาถึง 60 กว่าปี โดยไม่มีการใช้รูปแบบอื่นเลย (พีระพจน์ รัตนมาลี, 2544 : 65 - 66)

ในด้านการจัดการศึกษาในปีพุทธศักราช 2506 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนงาน การจัดการศึกษาในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในส่วนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมาให้ท้องถิ่น คือ เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการโดยให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบทางวิชาการ และ กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบด้านธุรการ ในทางปฏิบัติกระทรวงศึกษาธิการจะเป็น ผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการจัดเด็ก ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอน หลักสูตร สื่อ และการประเมินผล ส่วนกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการ ในด้านการพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น

กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมการปกครองในฐานะที่รับผิดชอบ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา เรียกว่า "สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น" มีหน้าที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้แก่ละ เทศบาลและเมืองพัทยาได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพตามนโยบาย ของกรมการปกครอง

ในการดำเนินงาน สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่นได้ปฏิบัติการส่งเสริมการจัด การศึกษาของเทศบาลและเมืองพิทยากายได้คำขวัญดังต่อไปนี้

1. คำขวัญของโรงเรียน
"วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น เป็นโรงเรียนของชุมชน"
2. คำขวัญของเทศบาลและเมืองพิทยา
"เด็กเล็กเบิกบาน วิชาการก้าวหน้า เยาวชนพัฒนา ปวงประชาร่วมใจ"
3. คำขวัญของบุคลากรทางการศึกษา
"มีวินัย ใฝ่วิชา รวบรวมใจพัฒนา สร้างศรัทธามวลชน"

โดยในการส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาท้องถิ่นได้มุ่งเน้นให้เทศบาลแต่ละเทศบาลจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนากลุ่มบุคคลต่อไปนี้ คือ (รายงานผลการวิเคราะห์การประเมินคุณภาพการศึกษา. 2543 : 2)

1. กลุ่มอายุ 0-3 ปี หรือ กลุ่มปฐมวัยศึกษา
2. กลุ่มอายุ 4-5 ปี หรือ กลุ่มอนุบาลศึกษา
3. กลุ่มอายุ 6-12 ปี หรือ กลุ่มประถมศึกษา
4. กลุ่มอายุ 13-16 ปี หรือ กลุ่มมัธยมศึกษา
5. กลุ่มอายุ 15-25 ปี หรือ กลุ่มเยาวชน
6. กลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป หรือ กลุ่มประชาชนทั่วไป

สรุปได้ว่าเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับคำขวัญ และมีการติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียนในสังกัด แต่ในการติดตามเกิดปัญหา อุปสรรค เช่น จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอ บุคลากรในการนิเทศมีภาระงานอื่นเป็นจำนวนมากไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้อย่างทั่วถึง จึงส่งเสริมให้แต่ละโรงเรียนดำเนินงานการนิเทศภายในเอง

การนิเทศภายในโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Mahasarakham University

การนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน หลักการนิเทศภายในโรงเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน และบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศภายใน

1. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักวิจัยได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ส่วนใหญ่มีความหมายสอดคล้องกัน ดังนี้

ชมพูทิพย์ ธรรมโสภณ (2537 : 14) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียนในอันที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จนบุคลากรทุกฝ่ายสามารถนำตนเองในการปฏิบัติงานได้และก่อให้เกิดผลขั้นสุดท้ายคือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พินิจ น้อยอินทร์ (2538 : 8) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรใน โรงเรียนทุกฝ่ายร่วมมือกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สูงสุด

ไฉน ยังละออ (2540 : 10) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการ ในการนิเทศภายในเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

อเนก ส่งแสง (2540 : 137) การนิเทศภายในโรงเรียน ได้กล่าวว่า เป็น การดำเนินงานที่ต้องมีการประสานงานกันระหว่างบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศ บุคคลทั้ง 3 ฝ่ายนี้จะต้องยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน

ซารี มณีศรี (2542 : 201) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้ การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหารลงไป ในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายใน โรงเรียนให้ดีขึ้น

นริศรา อปรณศิริกร (2542 : 17) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียนที่จะทำให้ครูสามารถจัด กระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่าง มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการทำงานของ ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของครู และบุคลากรใน โรงเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน ตลอดจนเป็นการปฏิบัติ งานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการจะแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาการทำงาน ของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

2. ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักวิจัยได้ให้ความหมายของความมุ่งหมายของการนิเทศ ภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ชมพูทิพย์ ธรรมโสภณ (2537 : 17) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพครู

ชาติรี ศิรินาม (2537 : 52) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัดการศึกษาทั้งให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกัน ความต้องการและความจำเป็นเพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกๆระดับ เพื่อให้ความช่วยเหลือ และประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวงและสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ

ส่วนเพ็ญศิริ จารุจินดา (2539 : 7) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะช่วยเหลือครูให้มีกำลังใจในการพัฒนาตนเองในการพัฒนาการเรียนการสอนทำให้รู้สึกมีความมั่นคงในวิชาชีพ ตลอดจนให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมวิชาชีพและชุมชน และมีส่วนทำให้คุณภาพการศึกษาดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของไฉน ยิงละออ (2540 : 11) ที่ว่าการนิเทศภายในโรงเรียน มีความมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความรู้ความสามารถในการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งยังสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และช่วยก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

อเนก ส่งแสง (2540 : 36) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยทั่วไป มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน พัฒนาปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน
2. เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้น สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
3. เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยการประชุม อบรม สัมมนาและปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอยู่เสมอ
4. เพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา
5. เพื่อช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนและนักเรียน เช่น การทำการศึกษารายกรณีสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา จัดการ

แนะแนวในโรงเรียน อบรมควบคุมความประพฤติ จัดบรรยากาศทางการเรียน เป็นต้น
สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนา และส่งเสริมการบริหาร และงานวิชาการของสถานศึกษา
2. เพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย และประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาหลักการและสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานและเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ และจำเป็นของสถานศึกษาและครูอาจารย์
5. เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

3. ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักวิจัยได้ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ชาติรี ศิรินาม (2537 : 147) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นที่จะช่วยทำให้สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรตลอดจนช่วยแก้ปัญหาในเรื่องจำนวนศึกษานิเทศก์ และมีไม่เพียงพอที่จะทำการนิเทศให้กับโรงเรียนอีกด้วย

โจน ยังละออ (2540 : 13) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพราะการนิเทศจากบุคคลภายนอกหรือศึกษานิเทศก์ไม่สามารถทำการนิเทศการสอนของครูได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน มีการดำเนินงานได้รวดเร็ว ตรงตามสภาพปัญหา และความต้องการ ถือว่าเป็นการนิเทศที่ดีที่สุด

วิจิต กำมันตะคุณ (2540 : 12) กล่าวว่า สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดจนการรักษามาตรฐานการศึกษาไว้ การนิเทศการศึกษาโดยผู้นิเทศมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของครูในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และการนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศภายใน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการนิเทศภายในขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 263) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้น การนิเทศจึงมีความจำเป็น เนื่องจากสภาพการณ์เทศของกรมที่รับผิดชอบการนิเทศมีจำนวนจำกัด สถานศึกษากระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ กรมไม่สามารถจัดทำได้ทั่วถึง ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนมีดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึงและเจาะลึกถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษาและขนาดของสถานศึกษา
2. การศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีความหลากหลายในวิชาชีพ ความชำนาญความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎี และปฏิบัติ การจัดศึกษานิเทศก์ให้ครบตามสาขา และเพียงพอจึงเป็นสิ่งที่ทำได้จำกัด
3. การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งบุคลากรมีจำนวนมาก และมีความชำนาญในสาขา เป็นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วย
4. การนิเทศภายในสถานศึกษา ก็จะได้สร้างความใกล้ชิด ความคุ้นเคยกันและการทำงานร่วมกันมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงาน
5. การประสานในสถานศึกษาจะสะดวกเพราะความคุ้นเคยกันมีประชาสัมพันธ์ งานการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นความพยายามในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครูรวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และผลขั้นสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นริศรา อุปกรณ์ศิริการ (2542 : 21-22) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนพึงกระทำอย่างจริงจัง ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และครูปฏิบัติงาน / กิจกรรมในการนิเทศตามบทบาทของตนอย่างเต็มที่และสอดคล้องต้องกัน ทำให้ประสิทธิภาพของการนิเทศส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน และ ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยดี

ซารี มณีศรี (2542 : 201-202) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. ปัญหาหลักมี 2 ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึงและการนิเทศไม่มีคุณภาพอาศัยการนิเทศจากภายนอก เมื่อขยายโรงเรียนเพิ่ม ครูเพิ่ม การนิเทศภายนอกทำไม่ทั่วถึงจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน

2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูดีไม่ใช่เพียงเป็นผู้สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้น หากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคม ชุมชน พัฒนาบุคลากรโรงเรียน ไม่หวังพึ่ง ไม่รอคอยพัฒนา นิเทศกันเอง

3. การช่วยเหลือกันและกัน เมื่อเดือนสิงหาคม 2532 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้จัดทำเอกสารการนิเทศ เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยประสานงานภายนอกและการนิเทศภายในให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัย

4. ปรับปรุงงานวิชาการซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุกว่าคนภายนอกจะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การยอมรับ บุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงถึงคุณลักษณะด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ความประพฤติเป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

6. ปัญหาตัวเร่งที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอนที่เปลี่ยนไป สื่ออุปกรณ์การสอน การประเมิน และผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ในภาวะปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญ และจำเป็นยิ่งขึ้นด้วยเหตุผลต่อไปนี้คือ

1. ศึกษานิเทศก์ โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถสนองความต้องการทางการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ ซึ่งอยู่ภายนอกโรงเรียนจะรู้สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีความรู้ ความสามารถเพียงพอและบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน อีกด้วย

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการและวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งและกัน มิใช่จะต้องมีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

4. หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักวิจัยได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ชาติรี ศิรินาม (2537 : 375) กล่าวว่า การที่จะดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนให้ได้ผลนั้น มีความเป็นอย่างไรที่จะต้องมีความเข้าใจในหลักการของการนิเทศให้ดี สิ่งสำคัญ ประการแรกนั้นจำเป็นจะต้องเข้าใจ และแยกให้ออกว่างานใดเป็นงานนิเทศ และงานใดเป็นงานบริหาร หากผู้บริหารให้ครูปฏิบัติงานโดยไม่ได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานเลยนั้น ไม่ถือว่าเป็นงานนิเทศ การทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมการณ์เทศกับพฤติกรรมการบริหาร นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ทั้งนี้ เพราะการจำแนกออกได้ว่างานใดเป็นงานนิเทศ และงานใดเป็นงานบริหารจะทำให้ปริมาณของงานที่จะต้องทำการนิเทศมีน้อยลง ผู้บริหารย่อมจะสามารถทุ่มเทความพยายามไปสู่งานนิเทศได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้หากไม่จำแนกงานนิเทศกับงานบริหารให้ชัดเจนก็อาจก่อให้เกิดความสับสนและเป็นผลในทางลบต่อเจตคติต่อการนิเทศได้

เพ็ญศิริ จารุจินดา (2539 : 19) กล่าวว่า หลักการนิเทศภายในเป็นหน้าที่ของผู้นิเทศทุกคนที่จะต้องรู้ และเข้าใจ สามารถนำหลักการนิเทศภายในไปใช้ได้ ไม่ว่าจะเป็นหลักวิชาการ เพื่อให้ได้หลักการที่ถูกต้องตามความจริง มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน มีระบบ ระเบียบตามหลักวิทยาศาสตร์ และใช้หลักประชาธิปไตย เคารพสิทธิและความแตกต่างของบุคคลโดยหลักมนุษยสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ในการปฏิบัติงานนิเทศภายใน รวมทั้งดึงศักยภาพของบุคคลเพื่อสร้างสรรค์งานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของงานนิเทศภายใน และเป้าหมายของการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไฉน ยังละออ. (2540 : 18) ได้กล่าวว่า หลักการนิเทศภายในก็มีหลักการเช่นเดียวกับการนิเทศการศึกษา คือ ยึดหลักความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีหลักการวางแผนในการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มุ่งบรรยากาศที่เป็นกันเองตามหลักประชาธิปไตย ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน โดยส่งเสริมบำรุงขวัญให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในอาชีพ และเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน ตลอดจนใช้หลักการสร้างสรรค์และการยืดหยุ่น เชื่อในศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล

วิชิต กำมันตะคุณ (2540 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในที่จะให้ผลดีนั้นจำเป็นต้องยึดหลักหลายประการ และหลักการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการนิเทศการศึกษา คือวิธีการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการมีมนุษยสัมพันธ์โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อให้ครูสามารถช่วยเหลือตนเองได้

มยุรี พรหมภักดี (2542 : 33-34) ได้สรุปหลักสำคัญของการนิเทศภายในดังนี้

1. หลักการบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย การนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการทำงาน ตลอดจนการเลือกใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อความสำเร็จของการดำเนินการ

2. หลักความมีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในกระบวนการนิเทศภายใน เพื่อความสำเร็จของงานทุกฝ่ายต้องมีความพึงพอใจ เกิดความคิดสร้างสรรค์ ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ จึงต้องให้ทุกคนใช้หลักการของความมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน **ราชภัฏมหาสารคาม**

3. หลักแห่งคุณภาพของนักเรียน การนิเทศภายใน มีจุดมุ่งหมายให้ครูได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือให้นักเรียนมีคุณภาพ ดังนั้น การดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก็เพื่อคุณภาพของนักเรียน

สวนศุภพร คล้ายเอม (2537 : 15) ได้สรุปหลักการนิเทศภายในไว้ว่า

1. การนิเทศภายในเป็นกระบวนการของความร่วมมือของผู้บริหารและครูอย่างเป็นวิทยาศาสตร์และใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการทำงาน

2. การนิเทศภายในต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับค่านิยม จุดมุ่งหมาย นโยบายทางการศึกษา

3. การนิเทศภายในเป็นการส่งเสริม และสร้างสรรค์ ความเจริญงอกงามให้เกิดในตัวครู พัฒนาความสามารถส่วนบุคคลให้เจริญถึงที่สุด

4. การนิเทศภายใน มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียนโดยผ่านตัวกลาง คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา

5. การนิเทศภายในเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีให้เกิดขึ้นกับครูบุคลากรทางการศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชน

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะทำการนิเทศ การนิเทศภายในควรมีการบริหารงานเป็นระบบ และมี

การวางแผน การดำเนินงานเป็นโครงการ และต้องถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงานคือ ความเป็นประชาธิปไตย เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานและใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักวิจัยได้กล่าวถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ชาติรี ศิรินาม (2537 : 374) กล่าวว่า ผู้นิเทศภายใน จึงเป็นบุคคลใดก็ได้ ที่สามารถปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายนี้ได้ ตามข้อเท็จจริงแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจึงทำหน้าที่ทั้ง “บริหาร” และ “นิเทศ” จึงถือว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ได้เรียบร้อยและสมบูรณ์ในฐานะนักบริหาร อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้บริหารมีภารกิจมากมาย จึงสามารถพิจารณาจากบุคคลที่มีความสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเพื่อปรับปรุงสมรรถภาพการเรียนการสอน โดยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนมากกว่าการชี้แนะหรือสั่งการ บุคลากรในโรงเรียนที่สามารถนิเทศได้ มีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ
3. หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก หัวหน้างานหรือหัวหน้าโครงการ
4. ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอน แต่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน สามารถสาธิตหรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานได้
5. ผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเป็นวิทยากรเฉพาะเรื่อง

ชมพุกิพย์ ธรรมโสภณ (2537 : 20) กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ครูผู้สอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนครูวิชาการกลุ่มที่อยู่ในโรงเรียน บุคลากรเหล่านี้มีโอกาสเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ และผู้ที่มีบทบาท หรือเป็นตัวจักรสำคัญมากที่สุดที่จะปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศและอำนวยความสะดวกสนับสนุนให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน

ไฉน ยังละออ (2540 : 19) กล่าวไว้ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน คือ บุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน เช่น ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่

หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่โรงเรียนได้คัดเลือกหรือแต่งตั้งเพื่อปรับปรุง และพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้แก่ครูในโรงเรียน

ศุภพร คล้ายเอม (2540 : 14) กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน อันได้แก่บุคลากรในโรงเรียน ทั้งผู้บริหารและครูต้องมีความร่วมมือและประสานสัมพันธ์กันในการดำเนินการนิเทศตามบาทบาทของตนเอง จึงจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียน

สรุปได้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวด หัวหน้าสายชั้น และครูที่ได้รับมอบหมาย สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลจะประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการเทศบาล คณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการโรงเรียน ประธานกลุ่มวิชาต่าง ๆ หัวหน้าสายชั้น และคณะครูที่ได้รับมอบหมายซึ่งทุกคนล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาทั้งสิ้น

6. บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียน

นักวิจัยได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

เพ็ญศิริ จารุจินดา (2539 : 14) กล่าวสรุปได้ว่า ครูผู้นิเทศ ผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีความรู้ในด้านการนิเทศ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานนิเทศให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายใน

ไฉน ยังละออ (2540 : 20-21) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนแบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศ สำหรับบทบาทของแต่ละฝ่ายก็คือผู้นิเทศมีบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นผู้วางแผนร่วมดำเนินการให้บริการและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดจนควบคุมกำกับ และประเมินผลการทำงาน ส่วนผู้รับการนิเทศมีบทบาทในการให้ความร่วมมือ และแสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษาในทุกด้าน และผู้ให้การสนับสนุนการนิเทศก็จะร่วมมือให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทุกเรื่อง

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศ ภายในโรงเรียนนั้น ต่างมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครู หาวิธีการส่งเสริมพัฒนา ปรับปรุงงานนิเทศภายใน ส่วนผู้รับการนิเทศนั้น จะต้องให้ความร่วมมือกับผู้นิเทศภายในอย่างมาก พยายามพัฒนาตัวเอง แสวงหาวิธีการ และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และสุดท้ายผู้ที่สนับสนุน การนิเทศภายใน จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมการนิเทศภายในอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการติดตามผล ประเมินผลทุกระยะ ให้กำลังใจ คอยกระตุ้นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศให้ ร่วมมือร่วมใจ ใส่ใจในการนิเทศภายในจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

7. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

นักวิจัยได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศของนักการศึกษาต่างประเทศไว้ดังนี้ กระบวนการนิเทศเป็นการดำเนินงานนิเทศอย่างมีขั้นตอนสัมพันธ์เป็น ระบบต่อเนื่องกัน ซึ่งจะทำให้งานนิเทศบังเกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย คือ "POLCA" ซึ่งย่อมาจาก Planning Organizing Leading Controlling และ Assessing จุดมุ่งหมายสำคัญของ กระบวนการนิเทศคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศไปในทางที่พึงประสงค์ การนิเทศการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผลนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่ตั้งไว้จำเป็นต้องมีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ที่เรียกว่า "กระบวนการนิเทศการศึกษา" Harris ได้สรุปกระบวนการในการนิเทศภายในที่มีชื่อเรียก ด้วยตัวอักษรย่อว่า POLCA ไว้ดังนี้ (Harris. 1975 : 15-16 อ้างถึงใน วิจิต กำมันตะ คุณ. 2540 : 19-20)

1. Planning process (P) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงาน โดยคิดว่าจะทำอะไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวิธีการดำเนินการ กำหนดงานที่จะดำเนินการ คาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการและวางโครงการ
2. Organizing Process (O) หมายถึง การจัดโครงสร้างของ การดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงาน โดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงาน มอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่ วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนา นโยบายต่าง ๆ
3. Leading process (L) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำ โดย ดำเนินการวินิจฉัย สั่งการ การคัดเลือกบุคคล กระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน การสาธิตในการทำงาน การให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้

กำลังใจ การให้คำแนะนำ ให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้ความสนใจในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

4. Controlling process (C) หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินการโดยการพิจารณา มอบหมายงานให้สะดวกในด้านต่าง ๆ พิจารณาลงโทษ มีการแก้ไขทันทีเมื่องานผิดพลาด ให้ออกจากรอกจากงาน การตัดเงินเดือน และการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน

5. Assessing process (A) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน โดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผลการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ เราสามารถนำกระบวนการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ การศึกษาได้อีกด้วย ดังเช่น กระบวนการบริหารของลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick, 1973 อ้างถึงใน ไฉน ยังละออ. 2540 : 22-23)

1. Planning (P) หมายถึง การวางแผน หรือวางโครงการอย่างกว้าง ว่ามีงานอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแผนปฏิบัติ พร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ๆ ก่อนลงมือปฏิบัติการ

2. Organizing (O) หมายถึง การจัดรูปโครงการ หรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อย หรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อกัน สัมพันธ์กันตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันไป

3. Staffing (S) หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานบุคลากรดังกล่าวรวมถึงตั้งแต่ การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น และการลดขั้น ตลอดจนการพ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพการทำงานที่ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ตลอดไป

4. Directing (D) หมายถึง การวินิจฉัย สั่งการ หลังจากได้วิเคราะห์ และพิจารณางานโดยรอบคอบแล้ว รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ ในฐานะผู้บริหาร เป็นผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน

5. Coordinating (Co) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์ หน่วยงานย่อย หรือตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์กร หรือสำนักงานใหญ่เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน แต่ทุกหน่วยงานทำงานประสานกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์กรหรือหน่วยงานใหญ่ร่วมกัน

6. Reporting (R) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง การเสนอรายงานทำให้ผู้บังคับบัญชาทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ใน

ขณะเดียวกันควรเสนอรายงานให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาทราบด้วย จะเป็น การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วย

7. Budgeting (B) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชี และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงิน หรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุม

ไฉน ยังละออ (2540 : 27) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า กระบวนการนิเทศภายใน จะช่วยให้การดำเนินงานนิเทศภายในบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนา
2. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา
3. หาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา
4. ลงมือปฏิบัติ
5. ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข
6. เผยแพร่ขยายผล

สรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในที่จะสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย และ จะนำพาบุคลากรในโรงเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสามารถพัฒนาคนเต็มศักยภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ
- ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน
- ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ
- ขั้นที่ 4 สร้างเสริมให้กำลังใจ
- ขั้นที่ 5 อำนวยความสะดวก
- ขั้นที่ 6 ประเมินผลการนิเทศ
- ขั้นที่ 7 พัฒนาปรับปรุง

การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ประสมประสานจากงานวิจัย ของพินิจ น้อยอินทร์ (2538 : 6) และไฉน ยังละออ (2540 : 5) ครอบคลุมการนิเทศ ภายในทั้ง 5 ด้านดังนี้

1. ด้านการให้คำแนะนำและช่วยเหลือครู

ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งเป็น การบริหารงานอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้สามารถ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องสนใจและเอาใจใส่ต่อการช่วยเหลือครู โดยการตรวจแผนการสอนให้คำปรึกษาแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสังเกต การสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียนเป็นสำคัญ

1.1 การตรวจแผนการสอน

การเตรียมการสอนที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องเหมาะสมจะช่วยให้ครู สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสม ตรงตามความต้องการพัฒนา ของนักเรียน การตรวจแผนการสอนจะช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถปรับปรุงการเตรียม การสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นได้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1.1 เพื่อกำกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.1.2 เพื่อให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรือเสริมความรู้ให้ครู สามารถปรับปรุงการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ และ ตรงตามความต้องการพัฒนาของนักเรียน การตรวจแผนการสอนสรุปให้เห็นว่าการตรวจ แผนจะทำให้ครูได้เห็นพัฒนาการของตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ พัฒนาการของนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

1.2 การให้คำปรึกษาแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การให้ คำปรึกษาแนะนำเป็นวิธีการที่ครูจะได้พบกับผู้บริหารเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มเพื่อปรึกษา หรือหาแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอน การที่ครูจะให้ความไว้วางใจผู้บริหาร เพื่อที่จะพูดคุยและปรึกษานั้นไม่ใช่เรื่องที่ย่างยาก เนื่องจากครูที่มีปัญหาจะเกรงว่าจะมีผลเสีย ต่อการพิจารณาความดีความชอบ ไม่กล้าเปิดเผยข้อบกพร่องหรือปัญหาของตน รวมทั้งครู ที่มีปัญหาการสอนจำนวนมากมักเก็บปัญหาของตนไว้กับตัวและไม่ชอบพูดคุยกับผู้อื่น ผู้บริหารจะทำให้ครูผู้สอนเกิดความไว้วางใจ เพียงพอที่จะปรึกษาหารือได้เพียงใดขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารเอง ผู้บริหารต้องพร้อมที่จะเปิดใจให้กว้าง แสดงตนให้ครูเห็นว่าผู้บริหารเต็มใจ ที่จะให้คำปรึกษา รับฟังและช่วยแก้ปัญหาเท่าที่จะช่วยได้โดยไม่มีผลต่อการพิจารณาความดี ความชอบแต่อย่างใด ผู้บริหารจะต้องเปิดใจมองครูผู้สอนในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมงานแทนที่จะ มองครูเป็นผู้รับการนิเทศ และแสดงให้ครูเห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้ร่วมงานของครูซึ่งพร้อมที่จะพูด คุยปรึกษาหารือและวางแผนการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอน

สรุปได้ว่า การที่ผู้บริหารจะช่วยเหลือครูในด้านการให้คำปรึกษา แนะนำ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ผลดีนั้นผู้บริหารต้องให้ความเป็นกันเอง พูดคุยกับครูใน ลักษณะกัลยาณมิตรให้ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้บริหาร ใจกว้าง และกล้าขอคำแนะนำในปัญหา ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารต้องมีความจริงใจและรักษาความลับในปัญหานั้น ๆ

1.3 การสังเกตการสอน

การสังเกตการสอนเป็นวิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาการสอนได้อย่างตรงจุด การสังเกตการสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้สังเกตจะสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ครูได้โดยตรง ครูจะไม่รู้สึกโดดเดี่ยวโดยปราศจากที่ปรึกษาในการสังเกตการสอน ครูจะได้ผลย้อนกลับ และได้มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงการเรียนการสอน คลิกแมน (Clickman, 1990) ได้สรุปผลการวิจัยหลายเรื่องซึ่งชี้ให้เห็นว่าครูผู้ได้รับผลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของตน มากที่สุดเป็นผู้ที่มีความพอใจการสอนมากที่สุด และครูที่ต้องการช่วยเหลือมักจะขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครูเป็นอันดับแรก และขอความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์หรือ ผู้บริหารเป็นอันดับสอง การที่ครูให้ความช่วยเหลือกัน และเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนครู จึงมี ผลดีต่อเจตคติของครูเป็นอย่างมาก

การสังเกตการสอน เป็นกลวิธีทางนิเทศวิธีหนึ่งที่มีมุ่งหวังให้ครูสามารถ พัฒนา หรือปรับปรุงพฤติกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการใช้ข้อมูลย้อนกลับจาก การสังเกตการสอนของผู้สังเกต เพื่อให้ครูสามารถเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา หรือพัฒนา พฤติกรรมการสอนให้ดีขึ้น

การสังเกตการสอนในชั้นเรียนนี้ใช้กันมานานแล้วและยังคงใช้กันอยู่ เสมอ ๆ ในการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอนโดยมีการอภิปรายร่วมกันหลังจากการสังเกต การสอน การเยี่ยมชั้นเรียนอาจจะบอกล่วงหน้าหรือไม่บอกล่วงหน้า ก็แล้วแต่การปฏิบัติ การแต่ละแห่ง บางครั้งครูอาจจะเชิญผู้สังเกตการสอนมาเยี่ยมชั้นเรียนก็ได้ ในการสังเกต การสอนในชั้นเรียน มีหลักการระลึกถึงสำหรับผู้เยี่ยมหลายประการ ดังนี้ (ชาติรี ศิรินาม. 2537 : 333)

1. รู้ล่วงหน้าว่าครูเขาสอนหรือทำอะไร แล้วศึกษาบทเรียน อุปกรณ์ การสอนที่จะใช้ล่วงหน้าก่อนเยี่ยมชั้น
2. เตรียมศึกษาวิธีสอนใหม่ ๆ ในเรื่องที่กำลังดำเนินการอยู่นั้น บางที จะต้องใช้เวลา 2 ถึง 5 วันในการที่ผู้สังเกตการสอนจะเข้าใจว่าครูนักเรียนกำลังทำอะไร และการเรียนการสอนเป็นอย่างไร
3. เตรียมการเยี่ยมชั้นเรียนล่วงหน้าเมื่อได้รับเชิญ หรือจัดการไป เยี่ยมชั้นเองตามตารางนิเทศที่กำหนดไว้ กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตให้แน่นอน

4. มีการบันทึกการสังเกตอย่างเป็นจริงว่าครูและนักเรียนทำอะไรกันบ้าง กระตุ้นให้ครูทำบันทึกเสียงการสอนไว้เพื่อนำมาวิเคราะห์

สรุปได้ว่า การสังเกตการสอนเป็นวิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาการสอนของครูให้ตรงจุด การสังเกตการสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้สังเกตจะสามารถให้ความช่วยเหลือครูได้โดยตรง ครูจะไม่รู้สึกโดดเดี่ยวปราศจากที่ปรึกษา ในการสังเกตการสอนครูจะได้ผลย้อนกลับ และได้มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนจนเป็นการสร้างสัมพันธะระหว่างผู้สังเกตกับครูที่จะปรึกษาหารือเตรียมการสอน วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนร่วมกัน

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้ความสามารถทักษะของครูในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียนที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนการดำเนินการให้คำแนะนำให้คำปรึกษาด้านการวัด และประเมินผลแก่ครู การจัดสร้างเครื่องมือและการประเมินผลงานต่าง ๆ ของกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชาติรี ศิรินาม. 2537 : 270)

สรุปได้ว่า วัดและประเมินผลนับเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนเพราะการวัดและประเมินผลจะทำให้ครูได้ทราบว่าการดำเนินการเรียนการสอนไปแล้วนั้นบรรลุตามความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ครูนำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ได้ถูกต้อง ดังนั้นครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนนักเรียนประสบผลสำเร็จสามารถนำเอาผลไปปรับปรุงการสอนของตนได้อย่างถูกต้อง โดยตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นหัวใจของครูที่จะต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าทางการเรียนหรือร่วมกิจกรรมของนักเรียน และครูจะมีข้อมูลเพื่อช่วยเหลือหรือส่งเสริมนักเรียนแต่ละคนได้ถูกต้อง ในปัจจุบันนี้ครูจะต้องหันมาวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงหลายรูปแบบเพื่อค้นหาและช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

2. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครู

การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครูเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ เพราะครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ครู” คำสั้น ๆ กินความหมายลึกซึ้งตามรูปศัพท์ หมายถึง ผู้รับภาระ

หน้าที่หนักคือสอนวิชา อบรมจรรยาให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นผู้ชี้ทาง
 สวรรค์ให้ครูคือ ผู้กำหนดอนาคตของชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้เป็นคนเก่ง
 เป็นคนเสียสละตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียนชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด
 มีศักยภาพและมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ ดังคำสอนเตือนใจ
 ดังนี้ (วิลาวัณย์ โชติเบญจมาภรณ์. 2543 : 65 - 66)

ครูมีธรรมะ พระอริยะจะเกิด

ครูที่ร้มนรมย์ พระพรหมจะเกิด

ครูที่มีเมตตา เทวดาจะเกิด

ครูที่ฉลาด นักปราชญ์จะเกิด

ครูเป็นอาชีพที่สำคัญของชาติ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยการศึกษา
 ซึ่งมีครูเป็นผู้ชี้หน้า ครูจึงเปรียบเสมือนทหารเอกของประเทศชาติที่จะนำพาชาติไปสู่
 ความเจริญ ทดเทียมอารยประเทศในโลกที่ไร้พรมแดน การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู
 เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพเพราะครูเป็นผู้จัดกิจกรรม การเรียนการ
 สอนที่มีประสิทธิภาพก็คือครูต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้ในวิชาที่ตนจะสอน นั่นคือ ครูต้องมี
 คุณสมบัติทางวิชาชีพและคุณสมบัติส่วนตัวและมีความรู้ในงานของครูดังนี้

2.1 คุณสมบัติทางวิชาชีพ คือ

2.1.1 มีความเข้าใจทั่วไปในความรู้สาขาอื่น ๆ

2.1.2 เข้าใจและประทับใจในอาชีพครู

2.1.3 มีความเข้าใจหลักการสอนและทักษะต่าง ๆ

2.2 คุณสมบัติส่วนตัว คือ

2.2.1 มีบุคลิกภาพส่วนตัว อิริยาบถ มารยาทดี มีเสียงนำฟัง

2.2.2 เจลี่ยฉลาด มีความมั่นคงทางอารมณ์ และการควบคุมตนเอง

2.2.3 มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่น

อดทน

2.2.4 มีบุรณาการ มีความน่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ มีความจงรักภักดี

2.2.5 มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์

2.2.6 มีความเป็นมิตร ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือสังคม

2.2.7 มีความยุติธรรม มีความทนทาน

2.2.8 มีอารมณ์ขัน มีความร่าเริง มีความกระตือรือร้น

2.3 งานของครู

ความรู้ หน้าที่ และความรับผิดชอบของครูจะช่วยให้ครูตระหนักว่าทำไม การสอนจึงซับซ้อน และเป็นงานหลายด้านที่ต้องการคุณลักษณะ และความสามารถต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.3.1 ชี้นะกระบวนกรเรียนรู้
- 2.3.2 ให้คำปรึกษาและการแนะแนว
- 2.3.3 สนับสนุนกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.3.4 ทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน
- 2.3.5 รับผิดชอบทางวิชาชีพ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครูในปัจจุบันนี้ การปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นให้นักเรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง เน้นการปฏิบัติจริง โดยมีครูคอยแนะนำ หากครูไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่พัฒนาตนเอง ครูก็จะไม่สามารถสนองการปฏิรูปการศึกษาได้ และนักเรียนจะไม่เชื่อถือศรัทธาครู ดังนั้นครูจะต้องหมั่นมองตนเองและพัฒนาตนให้ ทันสมัยและทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเรียนรู้ของคนในสังคม การพัฒนาของครูผู้สอนต้องมีการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บทบาทของครูจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้น และสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ฉะนั้น ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นครูมืออาชีพที่รอบรู้ทั้งเนื้อหาวิชาการและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและสังคมไทยมีคุณภาพสามารถแข่งขันกับสังคมโลกได้

3. ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเกิดจากการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการที่จะสร้างหรือพัฒนาทีมงาน โดยการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้กับสมาชิกและจะต้องตั้งวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายของทีมทั้งในลักษณะของบุคคลและของทีม โดยทุกคนในทีมจะต้องมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหาของทีม

สำหรับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารได้บริหารจัดการองค์กรในรูปแบบเป็นทีมให้ดีแล้ว อาจจะช่วยแก้ปัญหาหรือลดอุปสรรคได้ และยังเป็นส่วนช่วยให้ครู-อาจารย์ทุกฝ่ายทุกคนเกิดความสุขในการทำงานร่วมกัน มีความคิด เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และจะเป็นผลพวงไปถึงผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเท่ากับเป็นการถ่วงวิถีการอยู่ร่วมกันและการทำงานเป็นทีมไปสู่สังคมของท้องถิ่นและโดยส่วนรวมอีกด้วย การที่จะทำงานเป็นทีมได้นั้นจะต้องเกิดจากความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้บริหาร และครู - อาจารย์ และการมองเห็นประโยชน์ตลอดจนความจำเป็นของการทำงานเป็นทีมเสียก่อน จึงจะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ร่วมกันคิด และร่วมกันทำเป็นทีมได้ต่อไป

นอกจากนี้ มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างทีมงานไว้ดังนี้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 146 - 147) กล่าวว่า การสร้างทีมมีขั้นตอนการสร้างเป็นทีม ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจหรืองานที่จะทำ หมายถึง ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจะต้องมีการกำหนดภารกิจหรืองานที่จะทำ วัตถุประสงค์ของการทำงานนั้น หน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนก่อนที่จะประชุมชี้แจงให้สมาชิกทราบ โดยพร้อมจะเปลี่ยนแปลงได้ถ้าสมาชิกมีข้อเสนอแนะที่ดี หรือมีความจำเป็นที่จะเปลี่ยนแปลง
2. สร้างความเข้าใจกับสมาชิก เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะข้อคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ในการทำงานคืออะไร ทำไมจึงต้องทำงานนี้ มาตรฐานในการทำงานมีอะไร เป็นต้น ผลจากการสร้างความเข้าใจกับสมาชิกเกิดความผูกพันกับทีมงานอย่างมากทีเดียว
3. ระดมความคิด เมื่อผู้บริหารกับทีมงานเข้าใจวัตถุประสงค์ในการทำงาน สิ่งที่ต้องการจากการทำงาน ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำแล้ว ในขั้นนี้เป็นการระดมความคิดของสมาชิกทุกคนของทีมในเรื่องเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานต่าง ๆ ทักษะการทำงานที่จำเป็น ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ อัตราการเสี่ยงต่อผลประโยชน์ที่จะได้รับทรัพยากรในการทำงานที่มีอยู่ และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการทำงาน สำหรับวิธีการระดมความคิดให้ได้ผลนั้น ควรใช้เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming)
4. คัดเลือกความคิด เป็นการพิจารณาความคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการระดมสมอง โดยเฉพาะวิธีการปฏิบัติงาน ขั้นตอนต่างๆ ในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารและทีมงานเห็นว่าดีที่สุด เพื่อนำไปกำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงาน
5. กำหนดแผนปฏิบัติงาน หมายถึง การวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และเพื่อให้สมาชิกของทุกทีมทุกคนรับทราบแผนงานตรงกันว่า ใครมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง ทำที่ไหนและเมื่อใด ผู้บริหารจะต้องแน่ใจว่าสมาชิกของ

ทีมงานทุกคนเข้าใจตรงกันว่าแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบอะไรบ้างในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามแผน

6. การปฏิบัติงานตามแผน เป็นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติซึ่งผู้บริหารจะต้องมีการกำกับและตรวจผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอในขั้นการปฏิบัติตามแผนนี้ผู้บริหารอาจจะไม่ต้องลงมือปฏิบัติเองแต่ต้องคอยส่งเสริม สนับสนุน สั่งการ ให้คำแนะนำและกระตุ้นให้กำลังใจแก่ลูกทีม

7. การประเมินผล เป็นการสรุปผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าของการทำงาน คุณภาพของผลงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น วิธีการดำเนินงานที่ได้ผล ซึ่งควรจะปฏิบัติต่อไป ตลอดจนประสบการณ์ที่จะได้จากการปฏิบัติงาน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเป็นการสร้างทีมงาน เพื่อให้เกิดการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมนั้น เป็นหัวใจอย่างหนึ่งของการพัฒนาทีมงาน จะบรรลุผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ ให้แก่สมาชิกภายในองค์กร และช่วยให้สมาชิกเพิ่มพูนความรู้ความสามารถหรือทักษะการทำงานเป็นทีม มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเป้าหมายของกลุ่มด้วยกัน ทั้งในลักษณะแต่ละบุคคลและกลุ่ม และจะทำเช่นนั้นได้สำเร็จทุกคนในกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถึงปัญหา ความคิดริเริ่มและการแก้ปัญหาของกลุ่ม

4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ดังนี้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 40) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการนิเทศที่สำคัญที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ หลักสูตรคือแผนการเรียนอันเป็นส่วนรวมของประเทศซึ่งนำไปสู่เป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติได้ ส่วนแผนการศึกษาแห่งชาตินั้น คือ การกำหนดความมุ่งหมาย นโยบาย และวิธีการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีอยู่ นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาหลักสูตรให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแก่นแท้ของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่การปฏิรูปหลักสูตรและการปฏิรูปการเรียนรู้ ส่วนอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างหรือการบริหารจัดการ วิธีคิดการพัฒนาหลักสูตร

เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างสร้างหลักสูตรตามกรอบแนวทางที่กฎหมายกำหนด การวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับต้องเข้ามามีส่วนร่วม ต้องตอบคำถามว่าทำไมต้องมีวิชานี้ คาดหวังอะไรในการเรียน หลักสูตรที่ดีต้องวางอนาคตที่ดีให้กับเด็ก และต้องให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

หลักสูตรทุกระดับ ทุกประเภท มีการกำหนดหลักการและจุดหมาย ซึ่งเป็นการสืบเนื่องมาจากการวางแผนการศึกษาของรัฐให้เกิดความชัดเจนขึ้นในแต่ละระดับ แต่ละประเภทจากหลักการและจุดหมายที่กำหนดไว้ก่อน จึงเกิดการพัฒนหลักสูตรไปตามลำดับกระบวนการจนได้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่จะนำไปพัฒนาต่อเป็นของระดับท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 4-8) ได้กล่าวถึงหลักสูตรขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้
เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้
กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง หลักสูตรไว้ดังนี้

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญหา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

2. สารระการเรียนรู้

กำหนดสารระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาต่างประเทศ

สารระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสารระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสารระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสารระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสารระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสารระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองรอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตัวเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละเรื่องแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคน เท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้น ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษา พัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการ เรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียน ประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียน ประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณ ปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณ ปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 1 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000	ประมาณปีละ 800-1,000	ประมาณปีละ 1,000-1,200	ประมาณปีละ 1,200

หมายเหตุ

● สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหา

■ สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน

▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ บุคลากรทุกคนต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ต้องแท้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

5. ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญไว้ดังนี้

ทัศนาศ แสงศักดิ์ (2543 : 74) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือเป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งความรู้ใหม่ ๆ ในที่นี้เรียกว่า นวัตกรรมทางการศึกษานั้นเอง

ยุทธนา ปฐมวรชาติ (2544 : 60) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ ร่องรอยของการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบ หรือเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือแสวงหาคำตอบจากข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้ของครูที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน อาจเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม หรือ ทั้งชั้นเรียนอย่างมีขั้นตอน

ขจิต ฝอยทอง (2543 : 36) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ครูผู้สอนในวิชานั้นๆ ทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนของตน มีการวางแผนอย่างมีระบบ และนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำออง สีหาพงษ์ (2544 : 63) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นการวิจัยในระดับชั้นเรียน และหรือในระดับโรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่าจากความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ล้วนเป็นการแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการต้องคอยประสานงานให้คำแนะนำช่วยเหลือ ร่วมคิดร่วมทำพร้อมกับติดตามทุกขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพียงเท่านั้น ก็จะได้ครูที่ประสบผลสำเร็จในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนจำนวนหนึ่ง โดยครูจำนวนนี้ถือเป็นครูผู้นำทาง

การวิจัย ซึ่งจะเป็นครูแกนนำในการส่งเสริมให้ครูอื่น ๆ ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียนต่อไป ที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนต้องติดตามประสานงานอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และต้องเป็นผู้สร้างความศรัทธา ความเสียสละให้เกิดกับครูผู้ทำวิจัย นอกจากนี้ยังต้อง บำรุงขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อเป็นแรงผลักดันใน งานการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูออกมามีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อ การพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง และให้ครูมีกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ กระบวนการวิจัยต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าโรงเรียน ผู้บริหารทุกคนจะต้องมีวิสัย ทัศน์ สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปสู่ทีมงานด้วยการร่วมคิดร่วมทำ และภาคภูมิใจใน ความสำเร็จ อีกทั้งการเปิดใจกว้าง รับรู้ในความจริงและเข้าใจตนเองของทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้การวิจัยในชั้นเรียนประสบความสำเร็จได้ในที่สุด (อนงค์พร สถิตย ภาทีกุล. 2544 : 65)

จากการดำเนินงานการนิเทศภายในที่กล่าวมาทั้ง 5 ด้านนี้จะเห็นได้ว่า แต่ละด้านมุ่งที่จะพัฒนาครู เพราะครูมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของการศึกษา และ คุณภาพการศึกษาก็มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของคนเช่นเดียวกัน การนิเทศภายในจึง ส่งเสริมให้การพัฒนาดังกล่าวประสบความสำเร็จตามความหวังของประเทศชาติได้

Rajabhat Mahasarakham University

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เปรมกมล ศรีธรรมมา (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและ ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ โรงเรียนศึกษาข้อมูลจาก ผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมาแล้วจัดลำดับความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์หา สาเหตุและกำหนดทางเลือกโดยการระดมความคิด

2. วางแผน โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย กิจกรรม แล้วจัดทำโครงการ นิเทศภายในโรงเรียน

3. ปฏิบัติการนิเทศ โรงเรียนมีการเตรียมการก่อนการนิเทศโดยการประชุม ชี้แจงและปฏิบัติการนิเทศ ซึ่งมีการนิเทศงานวิชาการเป็นส่วนใหญ่

4. ประเมินผล โรงเรียนมีการประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน และเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วนำผลไปปรับปรุงวิธีดำเนินงาน

ปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ การนิเทศควบคุมกำกับไม่ต่อเนื่อง ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ขาดเครื่องมือในการดำเนินงาน และขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ชัยพูน อัจฉนพาศิษย์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการนิเทศตามโครงการสนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่าโรงเรียนที่มีการนิเทศแบบผสมผสานการนิเทศ โดยคณะกรรมการการสัมพันธ์ และการนิเทศแบบเจาะจง วิทยาการสัมพันธ์ ส่วนใหญ่ดำเนินการทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาจัดลำดับความสำคัญโดยมีหลักการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้วย
3. วางแผนการดำเนินงาน โดยมีการกำหนดกิจกรรมและรายละเอียดของกิจกรรมในการนิเทศ

4. ปฏิบัติการนิเทศ โดยมีการทำปฏิทินการนิเทศ และมีการดำเนินการนิเทศโดยคณะกรรมการดำเนินการนิเทศและผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ

5. ติดตามประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศ โดยมีการจัดทำแผนการติดตามมีการติดตามการปฏิบัติงานและสรุปผลการปฏิบัติงาน

ปัญหาในการดำเนินงานการนิเทศทั้ง 3 แบบ ได้แก่ คณะครูไม่ทราบคุณสมบัติของคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ ไม่มีเวลาดำเนินการนิเทศ ไม่ปฏิบัติตามปฏิทินการนิเทศ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ชูชัย ประดับสุข (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การเตรียมการจัดการนิเทศการสอน โรงเรียนมีการวางแผนการนิเทศการสอนเป็นแผนการนิเทศการสอนประจำโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นผู้วางแผนการนิเทศการสอน ใช้เงินรายได้ของโรงเรียนดำเนินการ เครื่องมือนิเทศการสอนที่ใช้คือแบบบันทึกการนิเทศ การดำเนินการจัดการนิเทศการสอนโรงเรียนจัดกิจกรรมและการนิเทศการสอน โรงเรียนจัดกิจกรรมการสอน ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน เทคนิคเชิงเน้นวัตถุประสงค์การสังเกต การปรึกษาหารือ การศึกษาดูงาน การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน การสนทนา และการจัดป้ายนิเทศ

การประเมินการจัดการนิเทศการสอน ประเมินโดยผู้บริหาร วิธีการสอนประเมินใช้ การสังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครู ส่วนผลการประเมินนำการวางแผนนิเทศ การสอน ปัญหาการจัดการนิเทศการสอนโรงเรียนมีปัญหาการจัดการจัดสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านการเรียนการสอน บุคลากรในโรงเรียนไม่ได้เข้าใจการนิเทศการสอน ผู้นิเทศไม่มีเวลาเพียงพอ นิเทศไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณ ขาดสื่อและ เครื่องมือการนิเทศการสอน

มานพ รอดบุญธรรม (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษา การดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. การดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนและ นโยบายการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนแก่คณะครู และแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานโดยประกอบด้วยครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ซึ่งมีหน้าที่ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานและร่วมกันระดมความคิดในการกำหนดกรอบแผนการนิเทศ โดยยึดนโยบาย ของกรุงเทพมหานครเป็นหลัก ปัญหาการดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับโรงเรียน คือ บุคลากรที่รับทราบนโยบายและคณะกรรมการดำเนินงานขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การนิเทศงานวิชาการ สำหรับบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดกรอบแผนงานนั้น ยังขาดผู้ที่มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน

2. การดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับกลุ่มประสบการณ์ คณะครูทุกคน ในกลุ่มประสบการณ์ร่วมกันสำรวจความต้องการจำเป็น เพื่อวางแผนการนิเทศ โดยเขียน โครงการสนองนโยบายของกลุ่มประสบการณ์ และเตรียมการแต่งตั้งบุคลากร รับผิดชอบ โครงการ พร้อมทั้งเตรียมปัจจัยด้านเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนลงมือปฏิบัติงาน และ รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้บริหารโรงเรียนให้รับทราบ ส่วนการ ประเมินผลโครงการจะพิจารณาจากคุณภาพและปริมาณงานหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงาน สำหรับการปรับปรุงแก้ไขในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร ปัญหา การดำเนินงานนิเทศงานวิชาการระดับกลุ่มประสบการณ์ บุคลากรที่มีส่วนร่วมไม่มีเวลา เพียงพอ และไม่ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการให้ข้อมูลในการสำรวจความต้องการ จำเป็น ขาดความรู้และทักษะในการวางแผนการนิเทศ มีเวลาจำกัดในการเตรียมปัจจัย ต่าง ๆ ขาดความร่วมมือในการดำเนินการปฏิบัติงาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะ ในการประเมินผล และมีเวลาไม่เพียงพอ ที่เอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน

พินิจ น้อยอินทร์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรม การนิเทศภายในโรงเรียนทดลองตามโครงการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรม การนิเทศได้แก่ ครูขาดความรู้และขัดแย้งกันในการเลือกกิจกรรมการนิเทศ ขาดความรู้ใน การเตรียมเครื่องมือนิเทศ ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการนิเทศ ผู้นิเทศไม่ สามารถนิเทศได้ตามปฏิบัติทินการนิเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผล และ ครูไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน

วิไลวรรณ พรศิริลาชัย (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด นครปฐม : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน พบว่าโรงเรียนที่ได้รับ รางวัลพระราชทานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผนโดยการกำหนดนโยบาย ตามสภาพปัญหาของโรงเรียนและสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด ผู้บริหารโรงเรียน และ คณะครูเป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนวิธีการวางแผนนั้นใช้วิธีการประชุมบุคลากร เพื่อระดม ความคิดเห็นแล้วจัดทำเป็นแผนงานโครงการการปฏิบัติตามแผนผู้รับผิดชอบโครงการปฏิบัติ ร่วมกับคณะกรรมการ ก่อนการปฏิบัติจะชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจขั้นตอน และให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ มีการนิเทศติดตามผลโดยผู้บริหารโรงเรียน และใช้ การสังเกตการปฏิบัติงานทุกระยะของการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลโดยการสังเกตและ ตรวจผลงานแล้วทำรายงานเป็นเอกสาร รวมทั้งนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขในเรื่องที่ เป็นปัญหา ปัญหากระบวนการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน ได้แก่ งบประมาณใน การดำเนินการไม่เพียงพอ และบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ในการนิเทศและเครื่องมือ

สมปอง วงศ์คุณ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ และที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนเทศบาล เขตการศึกษา 10 พบว่า (1) การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่พึงประสงค์และปฏิบัติจริงของ ผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการ ตามทัศนะของผู้บริหารควรปฏิบัติและปฏิบัติจริงในระดับ มากทั้งสองบทบาท แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ตามทัศนะของครูผู้สอนเห็นว่าบทบาทที่พึงประสงค์และปฏิบัติจริงก็ควรปฏิบัติจริงใน ระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบกันพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน (3) สำหรับการเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์และปฏิบัติจริงในการนิเทศ งานวิชาการของผู้บริหาร ตามทัศนะของผู้บริหารกับครูผู้สอนพบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพ็ญศิริ จารุจินดา (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการพัฒนาดตนเองในด้านการนิเทศของผู้นิเทศในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ครูผู้นิเทศในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาดตนเองในด้านการนิเทศในระดับมากทั้งในภาพรวม ด้านความรู้ทั่วไปในเรื่องนิเทศการศึกษาและด้านความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

วชิรา วงษ์เที่ยง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัด การนิเทศภายในของการเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ด้านการจัดองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องว่าโรงเรียนควรจัดโครงสร้างหลักและงานที่ปรึกษา บุคคลที่รับผิดชอบควรประกอบด้วยผู้บริหารผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการระดับก่อน ประถมศึกษา ครูวิชาการระดับประถมศึกษา ครูวิชาการระดับมัธยมศึกษา และครูที่ได้รับ การแต่งตั้งในโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ควรเพิ่มหัวหน้ากลุ่ม ประสพการณ์หรือหัวหน้าสายชั้นและหัวหน้าหมวดวิชาเข้าไปด้วย โรงเรียนควรแต่งตั้ง บุคคลผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร และกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน ทั้งการนิเทศ และผู้รับการนิเทศ โรงเรียนควรมีการประสานงานภายในองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน สม่่าเสมอและต่อเนื่อง ด้านกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ควรมีลักษณะต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของ การเรียน 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินผล การนิเทศ การนิเทศภายในโรงเรียนควรมีลักษณะ เป็นการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิชาการแก่ครู ขอบเขตงานแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียนประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) งานพัฒนาวิชาการ 2) งานพัฒนาบุคลากร 3) งานสนับสนุนวิชาการ ด้าน กิจกรรม

ไฉน ยั่งละอ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษา การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแก่นน้าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ พบว่า ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในได้ดำเนินงานนิเทศภายใน ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ใช้การตรวจแผนการสอนเพื่อให้ครู ได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น
2. การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ให้ครูจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อรวบรวมผลการปฏิบัติงานและทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยในการปฏิบัติงาน

3. การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มใช้การวางแผนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาร่วมกันและการกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่มเพื่อเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานและทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยในการปฏิบัติงาน

4. การพัฒนาหลักสูตรใช้การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนใช้กำหนดปัญหาและความต้องการเพื่อนำข้อค้นพบมาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน

ปัญหาในการดำเนินงานทั้ง 5 งาน ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การให้ความรู้และไม่มีเวลาปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สโพน (Spohn. 1987 : 17-19 อ้างถึงใน มยุรี พรหมภักดี. 2542 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงการนิเทศการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่าการนิเทศการศึกษาจะต้องผูกพันกับการปรับปรุงทักษะของครูในเรื่องสำคัญหลาย ๆ เรื่อง เช่น การวางแผน การดูแลเด็ก การประเมินผล และการควบคุมความประพฤติ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคน เพื่อจูงใจให้ผู้นิเทศมองเห็นข้อบกพร่องในเรื่องที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว บทความนี้แนะนำให้สร้างแบบจำลองการฝึกอบรมที่ใช้การได้และแนะนำให้เขียนโครงร่างคุณสมบัติของผู้นิเทศที่พึงปรารถนา

สวีเนย์ และคนอื่น ๆ (Sweeney and others” 1987 : 11 - 13 อ้างถึงใน มยุรี พรหมภักดี. 2524 : 78) จากรายงานผลการประชุมประจำปีของสมาคมผู้บริหารโรงเรียนในแคลิฟอร์เนีย เรื่องการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศ อธิบายว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการและเข้าใจถึงระดับจิตใจของผู้ร่วมงาน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบการทำงานภายในโรงเรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ ผู้บริหารหรือผู้นิเทศจะต้องคิดค้นอย่างรอบคอบ มีทักษะและใช้ให้เหมาะสมกับวาระโอกาสตามความเป็นไปได้ จากรายงานผลการประชุมดังกล่าวได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศไว้ 4 ระดับ คือ

1. เป้าหมายที่ตั้งไว้ระยะสั้นและระยะยาว จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งจะได้จากพฤติกรรมและการประเมินผล

2. การหาวิธีการที่จะพัฒนาปรับปรุงการสอน เทคนิคการสอนต้องเป็นไปอย่างผสมผสานหรือรูปแบบการบูรณาการ ตามกระบวนการทางการศึกษา

3. การให้คำปรึกษาตามโอกาสต่าง ๆ ถือว่าเป็นเทคนิคของผู้บริหารหรือผู้นิเทศที่จะนำมาให้ผสมผสานกับเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบเหตุผลที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จหรือเพื่อการค้นคว้าและปรับปรุงการปฏิบัติงาน

4. การประเมินผลงานควรกระทำในโอกาสต่าง ๆ เพื่อการสรุปผลงานในรอบปี ซึ่งจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการ

แรมเซย์ และแมรี่หลุยส์ (Ramsey and Maryluis. 1990 : 19 อ้างถึงใน มยุรี พรหมภักดี. 2524 : 79) ได้ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ เรื่องกระบวนการการนิเทศแบบคลีนิกจากสมาคมผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ พบว่า ผู้บริหาร การศึกษาและศึกษานิเทศก์จะต้องทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศให้สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศแบบคลีนิกต้องอยู่บนพื้นฐานดังนี้

1. การทำงานร่วมกันอย่างมีสัมพันธภาพ
2. มีความรู้และทักษะในการนิเทศ
3. จุดมุ่งหมายของการนิเทศจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้
4. ความก้าวหน้าของการนิเทศสามารถประเมินผลได้ 2 ลักษณะ คือ

ทักษะในการทำงานหรือการนิเทศ และทักษะในการให้คำแนะนำความรู้ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและทักษะดังกล่าวนี้อาจจะนำมาเสนอด้วยสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในรูปแบบของออดิโอเทป วีดีโอเทป เครื่องฝึกทำงาน ไมโครคอมพิวเตอร์ บทบาทสมมติ เป็นต้น โดยอาศัยข้อมูล หลักการ และทฤษฎี ตลอดจนโปรแกรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การนิเทศภายในมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการบริหารงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ การพัฒนาคุณภาพของคน คุณภาพของงาน และคุณภาพของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่าย และดำเนินอย่างจริงจังต่อเนื่องครบกระบวนการอย่างเป็นระบบและการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนควรครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ตามที่ผู้วิจัยได้ประสมประสานจากงานวิจัยของพินิจ น้อยอินทร์ (2538 : 61) และไฉน ยิงละออ. (2540 : 5) ซึ่งประกอบด้วย ด้านการให้คำแนะนำและช่วยเหลือครู ด้านการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครู ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน